

Slotsholmsgade 10-12
DK-1216 København K

T +45 7226 9000
F +45 7226 9001
M im@im.dk
W www.im.dk

Folketingets Kommunaludvalg

Dato: 2. marts 2011
Enhed: Kommunaløkonomi
Sagsbeh.: BS
Sags nr.: 1102688
Dok nr.: 458257

Folketingets Kommunaludvalg har den 24. februar 2011 stillet følgende spørgsmål nr. 88 (Alm. del) til indenrigs- og sundhedsministeren, som hermed besvares.

Spørgsmål nr. 88:

"Ministeren bedes oversende sit talepapir til brug for besvarelse af samrådspørgsmål O-Q (efterlønsafviklingens virkning på udkantskommuners økonomi) fra det åbne samråd den 24/2-11."

Svar:

Det bemærkes, at det talte ord gælder.

Nedenfor følger talepapiret, der har ligget til grund for den mundtlige besvarelse af samrådsspørgsmål O-Q:

"Da de tre samrådsspørgsmål alle handler om regeringens forslag til en tilbagetrækningsreform, og konsekvenserne af en reform for kommuner i landets yderområder, har jeg valgt at besvare dem samlet.

Ifølge spørgsmål O kan det frygtes, at afskaffelsen af efterlønnen vil have dramatiske konsekvenser for økonomien i landets yderkommuner. Der spørges herefter til, hvordan regeringens efterlønsreform vil påvirke landets yderkommuner i forhold til udgifter til førtidspension og kontanthjælp, og til hvordan yderkommunernes udgifter vil blive kompenserede.

Lad mig starte med at fremhæve, at tilbagetrækningsreformen vil betyde, at langt hovedparten af de mennesker, der ellers ville være på efterløn, vil fortsætte med at være i beskæftigelse. Vi får flere ind på arbejdsmarkedet, og vi får flere i jobs. Det gælder for hele landet - også yderområderne.

Og baggrunden for, at regeringen har stillet forslag til en tilbagetrækningsreform og indholdet i regeringens forslag er jo, at det er en reform, som er nødvendig for at skabe vækst, og fordi rammerne for udvikling i den offentlige service ellers vil være uacceptabelt snævre. En offentlig service som yderområderne så sandelig også har en stor interesse i.

Diskussionen om efterlønnen handler grundlæggende om en politisk prioritering. Skal sunde og raske mennesker kunne trække sig tilbage tidligt med en skattefinansieret ydelse? Eller skal vi hellere bruge de mange penge på sundhed, uddannelse og ældrepleje?

Efterlønsordningen rammer lige ned i de to store udfordringer, vi står med, når vi ser fremad:

For det første hænger den offentlige økonomi ikke sammen. Vi kan se frem til mange år med voksende offentlige underskud, hvis vi ikke gør noget. Store offentlige underskud vil gøre Danmark sårbar over for udviklingen på de internationale finansmarkeder. Efter krisen er kravene om sunde offentlige finanser skærpet. Mange lande står i dag med nærmest uoverstigelige udfordringer, netop fordi de ikke handlede i tide. Og "katastrofeopbremsninger" kan meget vel gå udover yderområderne.

For det andet kommer vi til at mangle arbejdskraft. I dag er det kun omkring halvdelen af os, der arbejder. Og fremover bliver det endnu færre. Uden reformer bliver det svært for de private virksomheder at få tilstrækkelig arbejdskraft – og det vil hæmme deres vækstmuligheder og dermed også grundlaget for vores velstand og velfærd. Og uden reformer risikerer vi at mangle hænder til at pleje de syge og de ældre og undervise vores børn.

Med de udfordringer ønsker regeringen ikke at prioritere en dyr efterlønsordning, som samtidig trækker mange raske personer væk fra arbejdsmarkedet.

Tilbageføringsreformen betyder, at vi får bedre orden i den offentlige økonomi. Regeringens udspil frigør i 2020 18 mia. kr. til at sikre sunde offentlige finanser og kernevelværdien.

Vi bliver samtidig flere til at arbejde. 70.000 personer i 2020. Værdifuld arbejdskraft vi ellers kommer til at mangle. Mere arbejdskraft og flere jobs vil øge den årlige vækst i økonomien svarende til et løft i velstanden (BNP) på 50 mia. kr. i 2020.

Tilbageføringsreformen vil altså gøre vores samfund rigere. Det gælder hele vores samfund – også og ikke mindst de områder af Danmark, der kan betegnes som yderområder. Det er nemlig sådan, at vækst i økonomien har en tendens til at gavne de økonomisk svageste områder. Vel at mærke den langsigtede holdbare vækst og ikke blot en uholdbar kortsigtet udpumpning af offentlige midler via et offentligt budgetunderskud.

Samlet set handler tilbageføringsreformen således om at bidrage til at fremtidssikre det danske velfærdssamfund. På det lange sigt.

Regeringens forslag til en tilbageføringsreform indeholder tre hovedelementer, der indebærer en fremrykning af dele af velfærdsaftalen, en gradvis afskaffelse af efterlønnen og indførelse af en seniorpensionsordning.

Afskaffelsen af efterlønnen sker på den måde, at der ikke er efterløn for personer under 45 år, og for personer, der er 45 år eller derover, vil efterlønnen blive ændret, så ændringerne er størst for de yngste og mindst for de ældste. For alle, der er tæt på at kunne gå på efterløn, eller allerede er på efterløn, vil der ikke blive ændret noget.

Efterlønsalderen foreslås hævet med ½ år om året fra 2014 til 2017. Herefter hæves efterlønsalderen gradvist, indtil efterlønnen er helt væk i 2034.

Efterlønsordningen afskaffes således ikke i morgen. Afskaffelsen af efterlønsordningen sker gradvist over en meget lang årrække. Det vil også sige, at de virkninger, der vil være ved en afskaffelse af efterlønnen, også sker meget gradvist.

Langt de fleste efterlønsmodtagere har et lige så godt helbred som beskæftigede på samme alder og med samme uddannelsesniveau.

Men der vil naturligvis også fremover være en mindre gruppe personer, der er nedslidte. Personer som ikke kan fortsætte med at arbejde helt frem til folkepensionsalderen.

For dem vil regeringen med en seniorførtidspension sikre en hurtigere og enklere adgang til fleksjob og førtidspension for dem, der har behov.

Seniorførtidspension skal gælde for alle med mindre end fem år til folkepensionsalderen.

Dette er baggrunden og indholdet af regeringens forslag til en tilbagetiltrækningsreform.

Jeg vil nu på den baggrund gå ind i besvarelsen af de enkelte spørgsmål.

Jeg forstår, at spørgsmål O er stillet ud fra en forudsætning om, at en afskaffelse af efterlønnen vil føre til en betydelig øget ledighed, og dette vil føre til en meget betydelig forøgelse af de kommunale udgifter til kontanthjælp og førtidspension i landets yderkommuner.

Det er forudsætninger, som ikke har hold i virkeligheden.

Først skal jeg igen minde om, at afskaffelsen af efterlønsordningen sker gradvist over en lang årrække. Der er altså ikke tale om nogen stor påvirkning fra det ene år til det andet, og ændringerne får ligeledes virkning i en tid, hvor vi må huske, at den store udfordring bliver mangel på arbejdskraft. En udfordring som vil gælde for hele landet - også landets yderområder.

I forlængelse heraf kan jeg oplyse, at over 85 pct. af dem, der gik på efterløn i 2009, kom direkte fra beskæftigelse. Langt de fleste har mange års solid tilknytning til arbejdsmarkedet.

Der er ingen grund til at tro, at den tilknytning lige pludselig skulle holde op, og at de pågældende pludselig skulle blive uønskede på arbejdsmarkedet, blot fordi de ikke kan gå på efterløn. Der er altså gode muligheder for at beholde beskæftigelsen.

Mange af de personer, der går på efterløn, har kompetencer, erfaringer og uddannelser, der vil blive brug for i de kommende år.

Det gælder endvidere, at ledigheden for de 60-64-årige, der stadig er på arbejdsmarkedet, er lavere end den gennemsnitlige ledighed. Og merledigheden

for dem, der er i slutningen af 50'erne, er faldet markant. Desuden viser erfaringerne, at den vil falde yderligere, hvis der ikke er efterløn.

Når vi i Danmark har en meget lav erhvervsdeltagelse for folk over 60 år – både i forhold til de 55-59-årige i Danmark og i forhold til fx Sverige og Norge - så er det netop på grund af efterlønsordningen. Altså på grund af de regler, vi har lavet, og ikke på grund af arbejdsmarkedet. I Sverige og Norge, som ikke har en efterlønsordning, er en langt større andel af de 60-64-årige i arbejde. Det samme vil ske i Danmark, hvis vi afskaffer efterlønnen.

For nu at komme ind på, hvilke forskelle der kan være i landets kommuner, så kan jeg oplyse, at når man ser på den andel, der i dag går fra beskæftigelse til efterløn (og altså ville kunne have fortsat i beskæftigelse) i de enkelte kommuner, er den nogenlunde den samme i yderkommuner som i resten af landet.

Der er både yderkommuner, der ligger over gennemsnittet, og der er yderkommuner, der ligger under landsgennemsnittet, når det drejer sig om, hvor stor en andel der går fra beskæftigelse til efterløn. Det viser tal, som er offentliggjort i Nyhedsavisen Agenda, der udgives af Dansk Arbejdsgiverforening.

Ud fra disse tal er der altså heller ikke grund til at tro, at en afskaffelse af efterlønnen vil føre til en stor ledighed i udkantkommunerne. Tværtimod er der udsigt til, at beskæftigelsen bevares. Og lønnen i beskæftigelse er som bekendt en hel del højere end efterlønnen. Og den merværdi bliver jo i området, og altså også yderområdet.

Omvendt kan der – og netop motiverende for at afskaffe ordningen - være grund til at tro, at en fortsættelse af efterlønsordningen på sigt vil betyde, at yderkommunerne med relative mange ældre i arbejdsstyrken, vil blive ramt hårdere, når ældre, beskæftigede medarbejdere går på efterløn og altså går ud af arbejdsstyrken. Det vil på sigt kunne give en alvorlig mangel på arbejdskraft både til den private og til den offentlige sektor. Og altså også simpelthen lavere indkomster i området.

Det understreges også af tal fra Nyhedsavisen Agenda, der viser, at det i store dele af landet - og her typisk i yderområderne - er omkring hver femte beskæftigede, der styrer mod en tidlig tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet, mens det kun er hver tiende beskæftigede i København og store dele af Sjælland. Der kan således om nogle år være risiko for mangel på arbejdskraft i netop yderkommunerne.

Med en sådan udsigt til mangel på arbejdskraft i landets yderområder er det således også højst sandsynligt, at det vil gøre det endnu vanskeligere for landets yderområder at fastholde og tiltrække nye virksomheder, hvilket kan hæmme fremtidens vækstmuligheder i yderområderne.

Men det må selvfølgelig også forventes, at nogle af de mennesker, der ellers ville være på efterløn engang i fremtiden, i stedet vil være på førtidspension eller i fleksjob.

Det vil umiddelbart have en betydning for kommunernes udgifter, men det er jo udgifter, som vil komme gradvist, og som kommunerne fuldt ud vil blive kom-

penseret for. Og i forhold til fordelingen af udgifterne mellem kommunerne skal vi huske på, at vi har et omfattende udligningssystem, som tager højde for kommunernes forskellige vilkår og udgiftsbehov – og ikke mindst udligner til gavn for en række kommuner i landets yderområder.

Da vi gennemførte det enstrengede beskæftigelsessystem og kommunerne overtog ansvaret for de forsikrede ledige, var der den samme frygt for, at det ville gå udover fx Nordjylland. Jeg mener, at erfaringen har vist, at de systemer, som vi har for fordeling, mellem kommunerne virker efter hensigten. Det samme må forventes at være gældende i den situation, hvor kommunernes førtidspensionsudgifter stiger.

Så at bruge en formulering som "en økonomisk katastrofe i yderområderne" i spørgsmål O er helt ude af proportioner og uden hold i virkeligheden.

Spørgsmål P og Q, tager også afsæt i øgede udgifter til førtidspension og kontanthjælp. Men udgifterne, skal - som det fremgår - ikke overvurderes, og der vil således, som allerede indikeret, på flere måder blive taget højde herfor med det kommunale tilskuds- og udligningssystem.

Det kan blive lidt teknisk - men alligevel er det på plads med et par bemærkninger.

Kommunerne under ét kompenseres via den kommunale budgetgaranti for udviklingen i udgifterne til en række overførselsindkomster, herunder kontanthjælp og førtidspension. Kompensationen sker ved, at det kommunale bloktilskud årligt reguleres i forhold til ændringen i udgifterne til disse overførselsindkomster. Ved en stigning i udgifterne til kontanthjælp og førtidspension vil der således automatisk ske en kompensation af kommunerne i form af et øget bloktilskud.

En del af bloktilskuddet finansierer udligningen mellem kommunerne. Bloktilskuddet finansierer landsudligningen, der omfatter alle landets 98 kommuner, og udligningstilskuddet til kommuner med et højt strukturelt underskud, der i 2011 omfatter 59 kommuner. (Hertil findes en særskilt udligningsordning for kommunerne i hovedstadsområdet.)

Udligningen er baseret på den enkelte kommunens såkaldte beregnede strukturelle underskud eller overskud, der opgøres som forskellen mellem kommunens beregnede udgiftsbehov og kommunens skatteindtægter beregnet ud fra en gennemsnitlig skatteprocent.

Hvis en kommune har et strukturelt underskud, vil den i landsudligningen modtage et tilskud svarende til 58 pct. af det strukturelle underskud. For kommunerne med et højt strukturelt underskud udlignes med yderligere 32 pct. af denne del af underskuddet.

I det tilfælde, hvor de samlede kommunale udgifter stiger, f.eks. som følge af en vækst i udgifterne til kontanthjælp og førtidspension, vil udligningen øges - og mest for de kommuner, der har de højst beregnede udgiftsbehov.

En stigning i kommunale udgifter til kontanthjælp og førtidspension, der kompenseres kommunerne via budgetgarantien, vil på denne måde blive målrettet mod de kommuner, der har de højeste udgiftsbehov.

Tilskuds- og udligningssystemet er således i dag indrettet, så der sker en målretning af en bloktilskudskompensation.

Men regeringen har samtidig i forslaget til tilbagetrækningsreformen *yderligere* tilkendegivet, at "regeringen vil inddrage virkningerne af en aftale om en tilbagetrækningsreform, herunder øgede udgifter til førtidspension, i evalueringen af udligningssystemet."

Så de mulige virkninger, der alt andet lige måtte kunne være af tilbagetrækningsreformen, vil altså kunne inddrages i forhold til den måde, som kommunernes udlignes for forskelle i kommunernes udgiftsbehov i forbindelse med det arbejde, som pågår i Indenrigs- og Sundhedsministeriets Finansieringsudvalg."

Med venlig hilsen

Bertel Haarder / Dorte Lemmich Madsen